

Constantin CORNEANU

VICTORIE ÎNSÂNGERATĂ DECEMBRIE 1989

Premisele, izbucnirea și desfășurarea
Revoluției Române din Decembrie 1989

Ediția a 2-a, revăzută

Cuprins

Omagiu adus unui moment crucial: Decembrie 1989	9
Prefață	11
Pentru o istorie <i>rațională</i> a Revoluției Române (sau de ce probele mari sunt totdeauna probele grele).....	11
Introducere.....	15
Capitolul I Contextul internațional al izbucnirii Revoluției Române din Decembrie 1989	20
I.1. Nevoia de reformare a Imperiului Sovietic, reformatori, soluții, echipe	20
I.2. „Noua gândire politică” externă a URSS.....	43
I.3. Ceaușescu versus Gorbaciov&perestroika	66
Capitolul II Subordonarea Partidului și Statului. Lichidarea opoziției politice	91
II. 1. Subordonarea Partidului Comunist Român.....	91
II.2. Acapararea Securității.....	100
II.3. Reformarea statului și a societății	102
II.4. Primele semne ale autorității personale	106
II.5. Reînnoirea activului de partid și de stat	110
II.6. Îngenuncherea Securității. Sabia și scutul Partidului nu se fisurează	115
II.7. Armata și Comandantul Suprem. Disidență și opoziție militară	133
II.8. Consolidarea autorității prezidențiale. Propagandă, colaps economic și lichidarea opoziției politice.....	157
II.9. „Scrisoarea celor șase”. Opozanți și opoziție în interiorul României socialiste.....	189

Capitolul III Izbucnirea și desfășurarea Revoluției Române din Decembrie 1989	238
III.1. Prăbușirea glaciului strategic al Uniunii Sovietice.....	238
III.2. Iași, 14 decembrie 1989. Înăbușirea unei scânteii	282
III. 3. Revolta Timișoarei și a orașelor transilvane	291
III.4. Revolta Bucureștiului și preluarea Puterii. Gestionarea comunității informative.....	425
În loc de încheiere	531
Indice de nume (selectiv)	535
Surse fotografii	541
Bibliografie selectivă.....	543
NOTE.....	556

Omagiu adus unui moment crucial:

Decembrie 1989

S-au scris și se vor mai scrie cărți despre Revoluția Română din Decembrie 1989. Unii o fac pentru a o contesta sau pentru a prezenta deformat faptele. Nimeni, însă, nu poate ignora faptul istoric – că anul 1989 a fost un an de cotitură, ce a marcat schimbări radicale în spațiul geografic în care ne aflăm, că acestea au avut un caracter revoluționar, tocmai prin profunzimea proceselor de schimbare pe care le-au generat.

Pentru a sublinia caracterul pașnic al acestor procese, în unele din țările implicate în aceste schimbări, a apărut și denumirea de „revoluție de catifea” (în Cehoslovacia). În Polonia, precum se știe, aceste procese s-au concretizat prin organizarea alegerilor libere din vara anului 1989, care au adus la putere guvernul Mazowiecki, reprezentant al organizației „Solidarność” (denumirea fostului sindicat al muncitorilor din portul Gdańsk, condus de Lech Walesa).

Numai în România, din cauza caracterului dur al dictaturii instaurate de Nicolae Ceaușescu, nu a fost posibilă o asemenea evoluție firească, pașnică spre democrație. A fost nevoie de o **explozie socială** care a izbucnit, la început, în Timișoara, prin ieșirea masivă în stradă a populației orașului (inclusiv a muncitorilor din întreprinderile industriale). Această manifestare de masă a cunoscut **măsurile de reprimare violentă din 17 decembrie 1989**, când au căzut primele victime, dar și victoria din ziua de **20 decembrie 1989**, când populația a proclamat „**orașul liber – Timișoara**”.

În București, în ziua de 21 decembrie, mitingul convocat de Ceaușescu, expresie a rupturii sale totale de realitățile din țară, crezând că va căpăta suportul bucureștenilor pentru a dezavua „rebeliunea” (din Timișoara) - **s-a transformat** într-o veritabilă **revoltă populară** (care a cunoscut, de asemenea, efectele încercării de reprimare armată, comandată de Ceaușescu și soldată, din nou, cu victime din rândul populației). Aceasta a dus la **alungarea lui Ceaușescu în ziua de 22 decembrie 1989** (când a fost obligat să fugă cu elicopterul de pe sediul Comitetului Central). Astfel încât, în seara zilei de 22 decembrie, reprezentanții Consiliului Frontului Salvării Naționale, constituit ad-hoc, au putut prezenta, la Televiziunea națională, *Proclamația către țară*, care **constata prăbușirea dictaturii lui Ceaușescu** și anunța **constituirea primei structuri provizorii** care se angaja să asigure dezvoltarea democratică a țării, inclusiv **organizarea primelor alegeri libere**.

Cartea domnului Constantin Corneanu, intitulată **Victorie însângerată. Decembrie 1989** (*Premisele, izbucnirea și desfășurarea Revoluției Române*

din Decembrie 1989), este o nouă apariție care se adaugă la studiile consacrate evenimentelor revoluționare izbucnite la finele anului 1989, cu urmări fundamentale în evoluția societății românești. Apariția acestei lucrări, în ajunul celei de a 25-a aniversări a Revoluției Române din Decembrie 1989, este un omagiu adus acestui moment crucial din istoria recentă a României și memoriei celor ce s-au jertfit pentru victoria Revoluției, pentru evoluția țării pe calea democrației și a dezvoltării sale în pas cu evoluția lumii contemporane.

Este de apreciat efortul depus de autor pentru realizarea unei ample documentații care susține conținutul celor trei capitole:

- **primul** - consacrat contextului internațional în care a izbucnit Revoluția Română din Decembrie 1989 și îndeosebi schimbărilor produse în fosta URSS odată cu venirea la putere a lui Mihail S. Gorbaciov și promovarea politicii sale de „perestroika” și „glasnosti” - ca și efectele lor asupra evoluției situației din fostele țări „socialiste”;

- **al doilea** - consacrat analizei proceselor de degenerare care s-au produs, îndeosebi în anii '80, în România lui Ceaușescu, cu efecte asupra funcționării structurilor de partid și de stat și asupra condițiilor tot mai precare de viață ale oamenilor și a climatului general din țară;

- **al treilea** - consacrat izbucnirii, desfășurării și programului Revoluției Române din Decembrie 1989, autorul valorificând analizele și studiile desfășurate, inclusiv în cadrul Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989, asupra evenimentelor desfășurate în diverse centre din țară (Iași - 14 decembrie 1989, Timișoara, Arad, Cugir, Alba-Iulia, Cluj-Napoca, Sibiu, Lugoj, Caransebeș, Reșița, Brașov, Târgu-Mureș), precum și la București.

Este un efort de apreciat al autorului de a pune în valoare o amplă documentare și de a realiza o sinteză, bogată și utilă, despre premisele, desfășurarea și victoria Revoluției Române din Decembrie 1989. Este o lucrare valoroasă cu care autorul și Institutul Revoluției Române din Decembrie 1989 se prezintă în întâmpinarea celei de a 25-a aniversări a Revoluției Române.

Capitolul I

Contextul internațional al izbucnirii Revoluției Române din Decembrie 1989

I.1. Nevoia de reformare a Imperiului Sovietic, reformatori, soluții, echipe

În pofida faptului că în 1969 disidentul sovietic Andrei Amalrik a scris o carte cu un titlu extrem de sugestiv și provocator, respectiv *Va supraviețui Uniunea Sovietică în 1984?*, realitățile sovietice de la mijlocul anilor '80 nu lăsau să se întrevadă, la nivel de analiști ai serviciilor de informații occidentale și sovietologi, sfârșitul din acel 25 decembrie 1991. Într-un număr recent al revistei *Foreign Policy România*, sovietologul Leon Aron atrăgea atenția asupra faptului că, totuși, PIB-ul sovietic, deși aflat în scădere față de anii '60 și '70, înregistrase o creștere medie de 1,9%, în perioada 1981 – 1985. Acest lucru nu era considerat de către specialiști ca fiind catastrofal, în condițiile în care deficitul bugetar era în jur de 2% din PIB în 1985. Dezintegrarea Uniunii Sovietice a surprins întreaga comunitate de analiști occidentali, iar Richard Pipes, consilier al președintelui Ronald Reagan și unul dintre marii specialiști în istoria Rusiei, avea să declare că cele întâmplare în spațiul sovietic au fost neașteptate pentru întreaga comunitate analitică occidentală. Referindu-se la Mihail S. Gorbaciov și la politica sa internă și externă, Oleg Gordievski, unul din cei mai importanți transfugi ai KGB, nota: „*El a început cu ideea de «uskorenie», adică de accelerare, de grăbire a progresului industrial și tehnologic, pentru că își dăduse seama de faptul că prăpastia dintre Uniunea Sovietică și Occident se adâncise atât de mult, încât, dacă nu se întreprindea ceva, Rusia ar fi sfârșit prin a se depărta într-atât, încât să trebuiască să se supună*”²⁰.

Convulsiile lagărului socialist (Berlin-1953, Budapesta-1956, Praga-1968), mișcările „Carta '77” din Cehoslovacia și „Solidaritatea” poloneză, integrarea economică a Comunității Economice Europene (CEE) și încercarea de unificare politică a acesteia, ca urmare a „Raportului Tindemans” (decembrie 1975), au fost percepute ca o veritabilă provocare strategică pentru Uniunea Sovietică. Intervenția sovietică în Afganistan (decembrie 1979) avea să accentueze drama Imperiului Sovietic. Afganistanul devenise „Vietnamul” Uniunii Sovietice, deoarece sovieticii erau prinși într-un război pe care nu-l puteau câștiga și nici nu-l puteau abandona. La 7 noiembrie 1987, Evgheni Afanasiev, membru al Academiei URSS, declara la *Radio Budapesta*: „În mod cert conștiința națională, atâta câtă există în întreaga societate sovietică, s-a dezvoltat în condiții total anormale. Cu alte cuvinte, s-a dezvoltat

unilateral, așa cum s-a dezvoltat conștiința istorică și socială... Societatea sovietică a trăit o formă de izolare intelectuală voluntară (sic!), cu alte cuvinte, fără a cunoaște nimic din Vest...Nu ne-au preocupat nici Max Weber, nici Durckheim, nici Freud, nici Toynbee, ori Spengler. Acestea nu sunt doar simple nume, sunt nume care, în spatele lor conțin lumi, sisteme ale unor lumi. Dacă o societate nu reușește să se pună în contact cu aceste lumi, părăsește pur și simplu secolul douăzeci, se găsește la periferia celor mai importante descoperiri ale secolului”²¹.

O primă tentativă de reformare a societății și statului sovietic, după moartea lui Stalin (5 martie 1953), a avut loc în timpul scurtei conduceri a lui Lavrenti Pavlovici Beria²². Pe 26 decembrie 2003, cu ocazia comemorării a 50 de ani de la moartea lui Beria, *Izvestia* a publicat o serie de documente de arhivă, comentate de către analistul Nikolai Dobriuha, și care relevă o serie de reforme inedite inițiate și propuse de către Beria, respectiv: 1) *ordinul de clasare a dosarelor „medicilor sabotori”*; 2) *anularea deportărilor evreilor în zone de nelocuit ale URSS, precum Birobidjan, la frontiera ruso-chineză*; 3) *încercarea de eliminare a obligației cetățenilor sovietici de a rămâne și de a locui acolo unde au fost înregistrați și favorizarea circulației și stabilirii în alte orașe*; 4) *anularea obligației cetățenilor sovietici de a cumpăra „obligațiuni de stat”*; 5) *sugerează rescrierea istoriei Marelui Război pentru Apărarea Patriei*; 6) *propune reînțoarcerea la putere a Sovietelor și, implicit, sugerează separarea puterilor în stat între Partid și Stat*; 7) *decretează o amnistie generală, la 9 mai 1953, și eliberează, astfel, 1.2000.000 de deținuți condamnați pentru delikte minore*; 8) *punerea în libertate și reabilitarea anumitor lideri de partid, din sectoarele economice, militare, științifice și culturale, închiși în mod nedrept*; 9) *insistă asupra creșterii rolului cadrelor naționale în republicile URSS*; 10) *pune capăt obligației cetățenilor de a purta portrete gigantice ale conducătorilor în viață*; 11) *începe negocieri de pace cu statul coreean*; 12) *încearcă să reia relațiile diplomatice cu Iugoslavia*; 13) *readuce în actualitate restituirea Insulelor Kurile, revendicate de Japonia*; 13) *se pronunță în favoarea reunificării Germaniei, chiar și pe principiile unei democrații burgheze, însă fără să aparțină vreunui bloc militar*; 14) *propune încetarea publicării operelor complete ale lui Stalin*. „Cu siguranță, lista non-exhaustivă a acestor măsuri avangardiste nu aduce multă lumină asupra diverselor fațete ale acestui om, inițiatorul unui dezgheț în nuce după geroasa iarnă stalinistă, însă pare a confirma că acesta a vrut efectiv să amorseze o liberalizare a URSS. Prezent pe toate fronturile, pachetul său de reforme²³, coerente și raționale, prefigurează o tentativă de Perestroika *avant la lettre*²⁴, fără a instaura totuși incertitudinea juridică și haosul gorbaciovist”²⁵, opinează sovietologii Hélène Blanc și Renata Lesnik.

Nevoia de reformare a societății sovietice se resimțea tot mai mult, pe măsură ce decalajele social-economice dintre Occident și URSS creșteau îngrijorător²⁶, în pofida faptului că Uniunea Sovietică asimila foarte multe informații tehnico-științifice (S&T) cu ajutorul KGB&GRU. „Uriașă cantitate de

informații S&T vestice (în special americane²⁷) adunată de-a lungul Războiului Rece ne ajută să explicăm unul dintre paradoxurile statului sovietic care a fost definit cu expresia faimoasă «Volta superioară cu rachete»: abilitatea sa de a rămâne o supraputere militară în timp ce mortalitatea ei infantilă și nivelul de trai o plasau în lumea a treia²⁸, consemnau Vasili Mitrokhin și Christopher Andrew cu referire la importanța informațiilor S&T în evoluția URSS. În pofida acestor succese în materie de spionaj tehnico-științific, considerat ca fiind una dintre soluțiile de înviorare ale economiei sovietice, defectele structurale ale economiei de comandă aveau să impiezeze semnificativ progresul și modernizarea societății sovietice.

Planurile liderilor sovietici privind evoluția URSS cu ajutorul informațiilor S&T aveau să fie serios zdruncinate, dacă nu chiar împiedicate, de succesul unei operațiuni de contraspionaj occidentală cunoscută sub numele de Operațiunea „FAREWELL”. Operațiunea a debutat în primăvara anului 1981, ca urmare a depunerii la sediul contraspionajului francez (Direction de la Surveillance du Territoire - DST), de pe Rue des Saussaies nr. 11, a două scrisori. Un cetățean francez care lucra la ambasada Franței din URSS explica, într-o primă scrisoare, faptul că un prieten sovietic i-a înmânat la Moscova, cu două luni în urmă, o scrisoare pentru DST. În cea de-a doua scrisoare, cetățeanul sovietic pretindea că a lucrat la Paris în anii '60, în cadrul ambasadei sovietice, și că dorea să-și ofere serviciile Franței. DST-ul²⁹ l-a identificat pe cetățeanul sovietic ca fiind colonelul Vladimir Ipolitovici Vetrov (nume de cod FAREWELL în dosarele contraspionajului francez), ofițer în Direcția T (S&T/Știință și Tehnică) a Direcției Generale I (Informații Externe) a KGB. Vasili Mitrokhin și Christopher Andrew aveau să consemneze faptul că Vladimir Ipolitovici Vetrov **„era un francofil înflăcărat, profund deziluzionat de sistemul sovietic și nemulțumit de transferul său de la operațiuni la analiză în cadrul Direcției T”**³⁰.

În perioada martie – decembrie 1981, colonelul Vladimir Ipolitovici Vetrov a oferit DST-ului peste 4.000 de documente ultrasecrete ale Direcției T (S&T) a KGB-ului, precum și numele a 422 de agenți sovietici din 15 țări occidentale. Colonelul Vladimir I. Vetrov (FAREWELL) cunoștea toate dosarele spionajului științific și tehnologic sovietic, precum și pe ofițerii KGB care lucrau la Moscova și în rezidențele din întreaga lume, împreună cu identitatea „surselor”. Colonelul V. I. Vetrov nu a cerut niciodată nimic DST-ului în schimbul serviciilor aduse Franței și, implicit, Lumii Libere. Spera doar ca, atunci când va reuși să fugă din URSS, să i se acorde posibilitatea unei existențe decente pe teritoriul francez. **„Cât privește motivațiile sale, nu s-a confesat niciodată în puținele întâlniri clandestine cu el. Nostalgia Franței?”**³¹, adnota sovietologul Thierry Wolton, cu referire la acest episod din istoria secretă a Războiului Rece.

Prin intermediul lui FAREWELL, Occidentul a aflat numele ofițerilor KGB și ale colaboratorilor săi prețioși, care formau „Linia X” (spionaj tehnico-

științific). Cu „ajutorul” colonelului V.I. Vetrov au putut fi identificați, în ansamblul țărilor occidentale, 222 de ofițeri KGB, care căutau informații tehnico-științifice, și 70 de agenți, care urmăreau să obțină informații militare. Operațiunea „FAREWELL” desfășurată de către DST cu avizul „discret” al CIA, în perioada martie 1981 – februarie 1982, a permis expulzarea, la 5 aprilie 1983, a 47 de ofițeri de informații sovietici din Franța și lichidarea, astfel, a rețelei de informații tehnico-științifice a KGB („Linia X”), acest fapt având efecte negative pentru economia și cercetarea productivă sovietică. În timpul întâlnirii la nivel înalt de la Ottawa, din 19 iulie 1981, președintele François Mitterrand l-a informat pe Ronald Reagan despre operațiunea „FAREWELL” și pericolele care pândeau Occidentul. Operațiunea „FAREWELL” i-a permis președintelui Franței să-și dovedească loialitatea față de interesele NATO (SUA) și ale Occidentului, în condițiile în care liderii politici americani „**il luaseră pe François Mitterrand drept un agent al comunismului internațional**”³².

Prin intermediul ofițerilor din „Linia X” a KGB, Uniunea Sovietică și-a procurat din Occident, la sfârșitul anilor '70, 30.000 de aparate perfecționate și 400.000 de documente care vizau cercetarea tehnico-științifică. Între 1979-1981, 5.000 de arme sovietice au beneficiat, în fiecare an, de tehnologie occidentală. Achiziționarea tehnologiei occidentale a permis Kremlinului să economisească 6,5 miliarde de franci francezi între 1976 și 1980, echivalentul muncii pe care ar fi trebuit s-o presteze 100.000 cercetători pe an. De fapt, toate armele sovietice au fost construite, în grade diferite, cu tehnologie „importată” cu ajutorul ofițerilor Liniei X, precum: *a) AWACS-urile (avioane radar) armatei sovietice au fost copiate după AWACS-urile americane; b) bombardierul sovietic Blackjack este replica lui B1-B al US Air Force; c) avionul de transport Antonov 72, cu decolare și aterizare scurtă, seamănă ca un frate cu Boeing YC 14; d) peste 50% din tehnologia rachetelor SS 20 a fost obținută din Vest, îndeosebi sistemul de ghidare; e) scutul protector al capetelor nucleare ale rachetelor intercontinentale sovietice a fost pus la punct pornind de la cercetările americane asupra protecției rachetelor cosmice (scuturi termice) pentru intrarea lor în atmosferă; f) ultimul model sovietic de torpilă submarină a fost pus la punct pornind de la torpila MK 48 a US Navy.*

Decalajul tehnologic care exista, spre exemplu în domeniul informaticii, în anii '70, de 10-15 ani între Occident și URSS, se redusese la începutul lui 1980 la doar 3 ani - și acest lucru datorită spionajului științific și tehnologic -, iar 42% din producția electronică sovietică a beneficiat de tehnologia occidentală furată. Puternicele calculatoare RYAD sunt replicile exacte ale IBM-urilor 360 și 370. O situație asemănătoare întâlnim și în domeniul microprocesoarelor. Cel mai perfecționat, KR5801K 80A, este copiat direct după 8080A, fabricat de Intel Corporation, utilizat de US Army. „**Evaluarea rezultatelor obținute de sovietici în materie de spionaj științific, tehnic și tehnologic nu poate fi făcută în mod direct și exact. Este sigur totuși că pe lângă economiile**

realizate pe planul cercetării științifice, pe lângă punerea lor la punct și aplicațiile tehnologice legate de apărare, informațiile culese în Occident de către sovietici au contribuit la dobândirea de către conducătorii lor a unei estimări globale a stării și a nivelului tehnic al armamentelor și echipamentelor militare occidentale. Sovieticii au obținut și indicații prețioase asupra dezvoltării viitoare a sistemelor de arme avansate, a posibilităților și capacităților de mobilizare a Occidentului”³³, scria Henri Regnard în revista *Défense nationale*, în decembrie 1983, la finalul unui articol dedicat activității spionajului științific sovietic.

Vornno-Promîșlennii Kompleks (Complexul Militaro-Industrial/VPK³⁴) coordona activitatea de culegere de informații tehnico-științifice prin stabilirea unui plan anual de obținere a informațiilor S&T, colectarea a tot ce era furat și întocmirea unui bilanț cifrat al economiilor astfel realizate în cercetare și producție³⁵. VPK era secondat de **Institutul de Stat pentru Transformarea Interdomeniului (VIMI)**, care îndeplinea rolul de curea de transmisie între complexul industrial și serviciile de informații. **În 1980, spre exemplu, VPK a raportat Biroului Politic și CC al PCUS că 42% din cereri au fost acoperite de către KGB, 30% de către GRU, 5% de către Ministerul Comerțului Exterior și 3% de către Academia de Științe a URSS, Comitetul de Stat pentru Relațiile Economice Externe (GKES) și Comitetul de Stat pentru Știință și Tehnică (GKNT).**

Operațiunea „FAREWELL” a relevat faptul că VPK dispunea în fiecare an de un „fond special” de aproximativ 12 miliarde de franci francezi (cuantificarea DST-ului) pentru finanțarea operațiunilor de culegere de informații S&T. „Locul și rolul VPK în dispozitivul menționat demonstrează că militarii sovietici au un drept de preemțiune totală asupra ansamblului informației științifice, tehnice și tehnologice”³⁶, scria Thierry Wolton în 1986. **Succesul operațiunii „FAREWELL”³⁷ avea să contribuie la sporirea îngrijorărilor conducerii KGB-ului și a unei părți din elita birocratică sovietică în ceea ce privește viitorul economic și politic al Uniunii Sovietice.**

În 1955 se crează Institutul de Cercetări Economice al GOSPLAN-ului (*Gosudarstvennyi Plan*), condus de către A. N. Efimov, unde vor lucra viitori teoreticieni ai reformei gorbacioviste. **Institutul Central pentru Economie și Matematică (ĬEMI)** a fost creat în 1963 și a devenit o „oază a antimarxiștilor și a partizanilor economiei de piață”³⁸, sub bagheta lui N. P. Fiodorenko. În 1969, B. N. Mihalevski și academicianul Stanislav Sergheevici Șatalin³⁹ au expediat GOSPLAN-ului un raport asupra stării reale a economiei sovietice, ceea ce l-a făcut extrem de nervos pe Aleksei Nikolaevici Kosîghin⁴⁰, președinte al Consiliului de Miniștri al URSS. Totuși, Aleksei N. Kosîghin a lansat moda consultării experților și a început să organizeze o serie de întâlniri cu economiștii, în pofida faptului că nu agreea absolut deloc concluziile pesimiste ale acestora. În 1983, Biroul Politic al CC

al PCUS creează **Comisia de perfecționare a gestiunii economiei**, de care depinde grupul condus de D. M. Gvișiani, ginerele lui Aleksei N. Kosîghin. Noul grup de analiză economică propunea „**trecerea la hozrascet («autogestiune») reală, o descentralizare radicală, «o nouă planificare», investiții în sfera socială**”⁴¹. Noul secretar general al PCUS⁴², Iuri Vladimirovici Andropov⁴³, va fi un adept al reformelor sistemului economic sovietic⁴⁴, iar dorința lui era să reformeze socialismul⁴⁵ pentru a realiza ceva de genul „modelul ungar al socialismului”⁴⁶. Fost ambasador sovietic la Budapesta în 1956 și președinte al KGB din 1967, **Iuri V. Andropov înțeleșese**⁴⁷, de foarte multă vreme, că **viitorul este sumbru și a decis, după cum relevă numeroase surse istoriografice, să preia controlul asupra partidului⁴⁸ și statului sovietic⁴⁹.**

La 27 aprilie 1973, Iuri V. Andropov va deveni membru plin al Biroului Politic al CC al PCUS, iar prin decretul din 17 martie 1978 va reuși să transforme KGB-ul din organism delegat pe lângă Consiliul de Miniștri⁵⁰ al URSS într-o instituție a Uniunii Sovietice⁵¹ subordonată Biroului Politic⁵² al CC al PCUS. **Cu sprijinul unei anumite grupări din Direcția Generală I (Informațiile Externe) a KGB, Iuri V. Andropov⁵³ va începe procesul**

I de reformare a socialismului de tip sovietic⁵⁴. Se naștea, astfel, o conspirație a unei elite din interiorul KGB⁵⁵. Elită pe care o vom regăsi, prin diferitele personalități care vor ocupa scena politică de la Moscova după 25 decembrie 1991, în actualele structuri de putere ale Federației Ruse.

Academicianul Stanislav S. Șatalin va redacta pentru uzul secretarului general al PCUS trei rapoarte asupra realităților economiei sovietice în care se va dovedi foarte incisiv și realist în ceea ce privește viitorul economic al URSS. „**Mi-a telefonat, mi-a mulțumit și am simțit că se stabilise o bază pentru colaborare. Într-unul din rapoartele sale, Andropov reia formula avansată de noi, privind caracterul indispensabil al unei ameliorări complexe a gestiunii economiei. Acesta a fost testamentul său în materie de economie**”⁵⁶, mărturisea academicianul Stanislav S. Șatalin. În jurul academicianului Șatalin se vor reuni o serie de „tineri economiști” reformatori, care erau cu toții membri ai PCUS. Egor Timurovici Gaidar⁵⁷, viitor prim-ministru al Federației Ruse, a ajuns să lucreze la **Institutul Unional de Cercetări Științifice în Domeniul Cercetărilor Sistemice (VNIISI)** în 1980 și avea să devină, în scurt timp, unul dintre liderii „tinerilor economiști” și mâna dreaptă a lui Stanislav S. Șatalin. În 1984 a apărut un cerc de reformatori economici și la Leningrad, sub conducerea lui Anatoli Ciubais. Viitorii vice-prim-miniștri, miniștri și adjuncți de miniștri au provenit din rândul acestei grupări Gaidar-Ciubais. „**Judecând după toate, în fața echipei lui Șatalin a fost pusă următoarea sarcină: de a sintetiza experiența țărilor frățești socialiste și de a da recomandări concrete despre ce și cum din această experiență se va putea prelua când va începe reforma economică. Direcția acestei**

reforme este clară: încetarea planificării dintr-un singur centru a tot ce se poate până la ultimul cui inclusiv, de a da niște drepturi directorilor de întreprinderi. Statului să-i rămână doar marile uzine militare, iar o parte semnificativă a comerțului cu amănuntul și a producției de mărfuri să fie transmisă sectorului privat. Totodată, nu aveau de gând să schimbe rolul conducător al partidului (și al KGB-ului)”⁵⁸, scria jurnalistul rus Oleg Grechenevsky. Odată cu venirea la putere a lui Mihail S. Gorbaciov, echipa lui Șatalin și-a continuat activitatea, după ieșirea din „illegalitate”, la **Institutul pentru Economie și Prognoză în Domeniul Progresului Tehnico-Științific (IEPNTP) unde Stanislav S. Șatalin a devenit director în 1986. Egor T. Gaidar se afla angajat acolo de mai mult timp, iar Stanislav S. Șatalin va deveni academician în 1987 și membru al CC al PCUS în 1990. Drumurile membrilor echipei Gaidar – Ciubais se vor despărți după 1990 în condițiile în care adepții lui Egor T. Gaidar considerau că Mihail S. Gorbaciov „**nu dorește în realitate să introducă reforma economică, ci pur și simplu trage de timp**”⁵⁹ astfel încât au trecut de partea lui Boris N. Elțin.**

În pregătirea reformei economiei sovietice, **Institutul Internațional pentru Analiză Sistemică Aplicată (IIASA)**⁶⁰ din Austria avea să joace un rol extrem de important în pregătirea „tinerilor economiști” reformatori. IIASA⁶¹ a fost întemeiat în octombrie 1972, în urma deciziei Clubului Internațional de la Roma, și a fost amplasat în castelul Laxenburg de lângă Viena. La 4 iunie 1976 a apărut, la Moscova, **Institutul Unional de Cercetări Științifice în Domeniul Cercetărilor Sistemice (VNIISI)**, în calitate de filială a IIASA. În fruntea VNIISI a fost numit academicianul D. M. Gvișiani⁶² și trei adjuncți: Stanislav S. Șatalin, Boris Zaharovici Milner⁶³ și Stanislav Vasilievici Emelianov⁶⁴. Șeful Secției Internaționale de la VNIISI era Alexandr Alexandrovici Seitov, fost adjunct al Secției Studentești a Comitetului Orașenesc VLKSM⁶⁵ din Moscova, prieten cu D. M. Gvișiani cu care lucrase la Comitetul de Stat pentru Știință. Alexandr A. Seitov este bănuie de a fi un important general sau colaborator extern al Direcției Generale I a KGB.

În februarie 2002, în ziarul *Stringer*, a apărut un interviu cu „Viaceslav Sergheevici K.”⁶⁶, fost ofițer în Direcția Generală I a KGB (Primul Directorat Suprem, astăzi Serviciul de Informații Externe al Federației Ruse). Fostul ofițer de informații externe sovietic dezvăluie faptul că la Viena aveau loc seminarii trimestriale, unde erau trimiși tinerii „stagiați” și „curatorii” lor din KGB. Grupul de tineri „stagiați” nu era mai mare de 20 de persoane și era selectat personal de către Iuri V. Andropov. „**În afară de capacitățile intelectuale - mărturisea „Viaceslav Sergheevici K.” -, candidaților li se cerea să aibă o capacitate mare de manevrabilitate, pentru ca cekistii să-i poată manipula în orice condiții, chiar și în cazul în care «puterea sovietică» se va prăbuși**”⁶⁷. Unii dintre candidați au renunțat, deoarece nu doreau să devină „marionete vii”. Fostul ofițer „Viaceslav Sergheevici K.”, alias Serghei Kugușev, susține în lucrarea „**Al treilea proiect**” că, pe

teritoriul sovietic, Comitetul de Stat pentru Construcții de pe lângă Sovietul de Miniștri al URSS-ului (GOSSTROI) a reprezentat acoperirea perfectă pentru derularea proiectului KGB de reformare a Uniunii Sovietice. În cele trei volume ale lucrării „**Al treilea proiect**”, Maxim Kalașnikov și Serghei Kugușev relevă informații despre proiectul KGB-ului, în combinație cu o serie de elemente ce țin de „o mistică patriotică obișnuită”⁶⁸. Serghei Kugușev scrie despre faptul că a fost creată o organizație secretă în interiorul KGB-ului, după schema clasică a conspirației, astfel încât **„fiecare membru al acestei mafii a KGB-ului cunoștea doar un singur agent de rang înalt și el însuși avea legătură cu 5-7 agenți racolați de nivel mult mai mic”**⁶⁹. Totuși, trebuie menționat faptul că prin circulara nr. 066 din 2 februarie 1988 („*Lărgirea drepturilor forurilor conducătorilor organelor Securității de Stat din URSS*”) s-a permis ca, din acele momente, în caz de necesitate operațională urgentă, grupurile operaționale ale KGB puteau să fie formate, pentru o durată de până la doi ani, din ofițeri detașați din alte departamente ale KGB, fără știința și **„fără a se raporta la forurile centrale”**⁷⁰. **„Conspiratorii” din KGB își întăreau, astfel, poziția.**

Ancheta efectuată de către jurnalistul rus Oleg Grechenevsky a scos în evidență faptul că articolul din *Stringer* era scris, în fapt, de către Vladimir Kucerenko (alias Maxim Kalașnikov), adjunct al redactorului-șef de la *Stringer*. Încercarea de a scoate în fața opiniei publice GOSSTROI-ul ca fiind artisanul reformelor din fosta URSS reprezintă o manipulare menită a ascunde rolul, locul și importanța KGB-ului în succesul sau eșecul reformării spațiului sovietic. **„GOSSTROI-ul URSS-ului avea tangență directă cu pregătirea și efectuarea reformei economice în a doua jumătate a anilor '80 - însă nu acesta era cartierul general unde se elaborau planurile strategice. Acesta era, mai degrabă, laboratorul experimental, pentru verificarea practică în producție a unor elaborări teoretice ale «tinerilor economiști»,**⁷¹ scrie jurnalistul Oleg Grechenevsky. GOSSTROI-ul a devenit o pepinieră a reformelor economice doar după august 1986, când la conducerea instituției a venit Iuri P. Batalin⁷², vicepreședinte al Consiliului de Miniștri din URSS. În ceea ce privește VNIISI, Egor Gaidar este extrem de tăcut și precaut și nu relevă decât faptul că **„echipa lui Șatalin pregătea documente pentru schimbări economice analogice din URSS”**⁷³, după ce se studia experiența efectuării reformelor economice din statele socialiste (Iugoslavia, China, Ungaria etc.). În viitoarele evenimente de pe scena politică sovietică/rusă un rol important îl vor juca și cei care au lucrat la Comitetul de Stat pentru Muncă din URSS (GOSKOMTRUD). Grigori Alexeevici Iavlinski⁷⁴ a fost unul dintre cei mai importanți reformatori care au lucrat la GOSKOMTRUD⁷⁵, alături de Vladimir Ivanovici Șerbakov⁷⁶ și de Grigori Gheorghievici Melikian⁷⁷, care a fost liderul unui „grup analitic”. GOSKOMTRUD-ul a oferit trei vice-premierii în guvernele URSS-ului și